

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали VII Міжнародної науково-практичної
конференції**

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

Вовченко Оксана Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент
Біленко Марина Олександрівна,
студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

РОЛЬ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах економічної нестабільності банківська система України залишається вразливою до внутрішніх і зовнішніх ризиків. Це зумовлює необхідність впровадження ефективних механізмів оцінки її стійкості та забезпечення фінансової безпеки. Одним із таких інструментів є стрес-тестування, яке з 2018 року застосовується Національним банком України, за винятком 2020 та 2022 років, коли оцінка не проводилася через коронакризу та повномасштабне вторгнення. Результати цих тестів дозволяють своєчасно виявляти слабкі місця, прогнозувати потенційні загрози та розробляти заходи щодо їх усунення.

За оцінкою 2023 року більшість банків в Україні мали достатній капітал, а банківська система загалом – високий запас міцності, водночас окремі банки виконували погоджені з НБУ програми капіталізації/реструктуризації. Нова оцінка у 2024 році не здійснювалася, попередні результати вважалися актуальними [1]. Адаптація до кризових умов та нормалізація діяльності банків дала змогу у 2025 році повернутися до довоєнної практики стрес-тестування за двома макроекономічними сценаріями: базовим та несприятливим.

Порівняно з результатами оцінки стійкості до повномасштабного вторгнення знизилася кількість банків, для яких встановлено підвищені вимоги до достатності капіталу. За результатами стрес-тестування у 2025 році загальний обсяг капіталу банків зростав за усіх сценаріїв (рис. 1), тоді як у 2021 році капітал для системи в цілому знижувався в несприятливому сценарії. При цьому розрахункова орієнтовна потреба в капіталі складає близько 5% від обсягу регулятивного капіталу банківської системи.

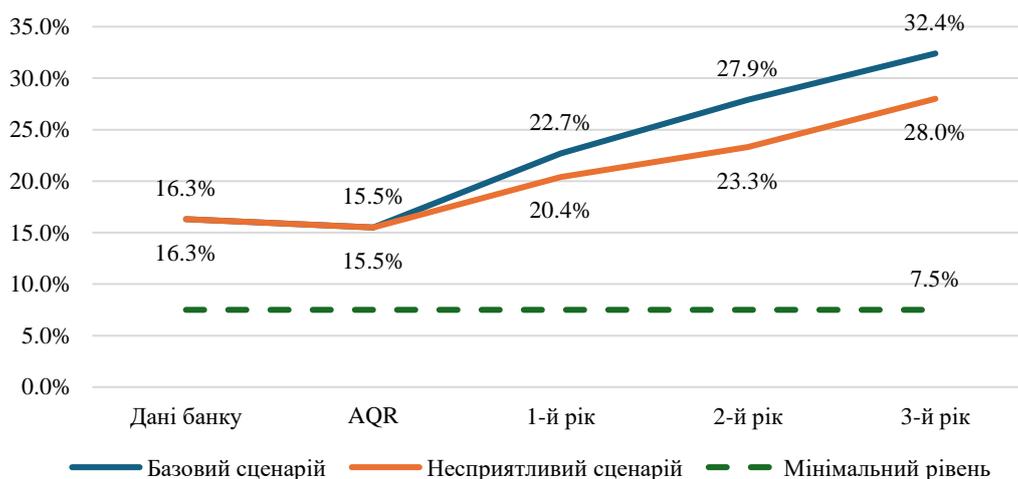

Рис. 1. Середньозважений норматив достатності капіталу 1 рівня банків за результатами стрес-тесту у 2025 році

Джерело: [2].

Зростання капіталізації пов'язане із базовими припущеннями стрес-тестування:

статичний баланс та капіталізація прибутку. На практиці результати означають, що банки зберігатимуть спроможність нарощувати операції навіть в умовах кризи.

Важливо відмітити, що після повномасштабного вторгнення методологія НБУ була суттєво адаптована, що підкреслює її гнучкість та важливість для безпеки в умовах надзвичайної невизначеності (табл. 1).

Таблиця 1

Ключові ризики та захисні механізми стрес-тестування НБУ в період кризи		
Вид ризику	Можливий сценарій тестування	Роль у фінансовій безпеці
Кредитний ризик	Значне зростання частки непрацюючих кредитів (NPL) внаслідок падіння ВВП, втрати активів та міграції.	Вимагає формування достатніх резервів та підвищує якість кредитних портфелів.
Ринковий (Валютний)	Девальвація гривні та переоцінка відкритої валютної позиції.	Забезпечує стійкість до зовнішніх шоків та знижує ризик втрат від коливань курсу.
Ринковий (Процентний)	Зростання депозитних ставок та вартості зобов'язань при незмінних ставках за активами.	Оцінює вплив монетарної політики НБУ та ризики управління активами та пасивами.
Геополітичні ризики	Моделювання впливу руйнування інфраструктури, масового переміщення населення та залежності від міжнародної допомоги.	Дозволяє адаптувати банківську систему до унікальних викликів воєнного часу.

Таким чином, стрес-тестування є проактивним елементом фінансової безпеки, що стимулює керівництво банків до адекватного ризик-менеджменту та створення необхідної «подушки» капіталу для протистояння навіть найбільш несприятливим кризовим сценаріям.

За підсумками оцінки стійкості, проведеної Національним банком України, можна визначити, що для підвищення рівня фінансової безпеки банківського сектору необхідна реалізація наступних пріоритетних завдань та напрямків:

- безумовне виконання програми капіталізації дев'ятьма банками, для яких НБУ встановив підвищені вимоги (оскільки вони володіють 18% чистих активів сектору), що є запорукою безпеки всієї системи;
- стимулювання реструктуризації балансів замість прямого нарощування капіталу;
- жорсткий контроль за методами оцінки кредитного ризику, зокрема зовнішньої оцінки якості активів (AQR), та формування резервів банками;
- посилення пруденційного нагляду в умовах відновлення кредитування економіки;
- адаптація методології стрес-тестування на основі моніторингу потенційних ризиків, пов'язаних із відновленням;
- постійна практика проведення стрес-тестування та прозоре оприлюднення узагальнених результатів для забезпечення підтримки довіри інвесторів, вкладників та міжнародних партнерів до українського банківського сектору.

Література

1. Національний банк затвердив методологію стрес-тестування банків у 2025 році. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-metodologiyu-stres-testuvannya-bankiv-u-2025-rotsi>.

2. Результати оцінки стійкості банків та банківської системи у 2025 році. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-otsinki-stiykosti-bankiv-ta-bankivskoyi-sistemi-u-2025-rotsi>.